

**‘Nieuwe rondes, nieuwe kansen’
Financieringsmogelijkheden voor
nieuw onderzoek**



Dr. Frank Witte

Manager Energieonderzoek

Beurs van Berlage, Amsterdam

30 januari 2009

Inhoud

1. Wat is EOS?
2. Wat zijn de subsidiemogelijkheden voor bèta-gamma energieonderzoek in EOS?
3. Welke tenders zijn er in 2009?
4. Wat voor bèta-gamma energieonderzoek wordt door EOS ondersteund?





SenterNovem

- Agenschap van het ministerie van Economische Zaken
- Uitvoering van het beleid van diverse ministeries
- SenterNovem levert een bijdrage aan innovatie en duurzaamheid



Het energietransitie beleid

Een duurzame energiehuishouding in 2050

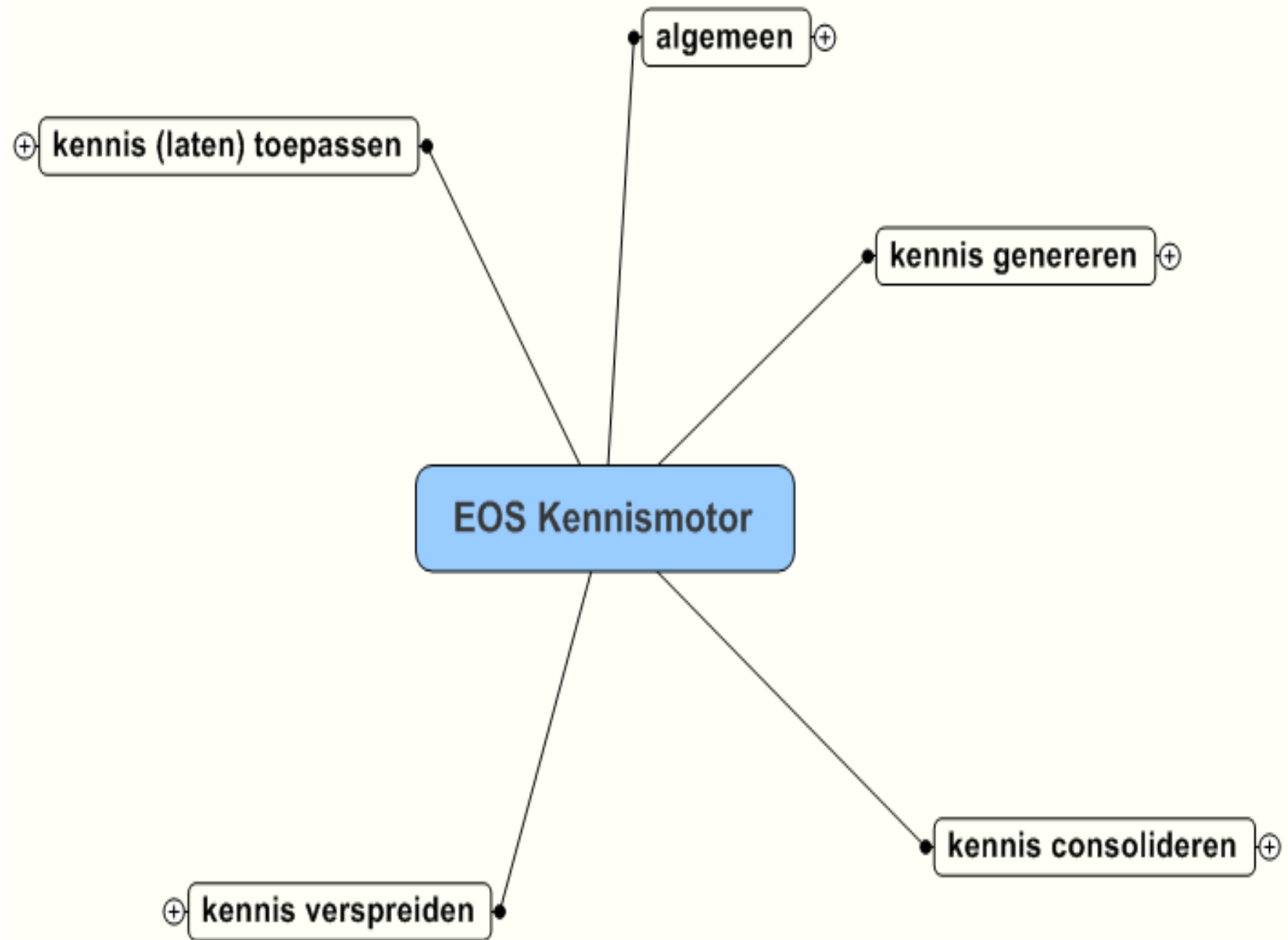
- Schoon
- Beschikbaar
- Betaalbaar

Energiebesparing, duurzame energie en schoon fossiel

De overheid stimuleert o.a.

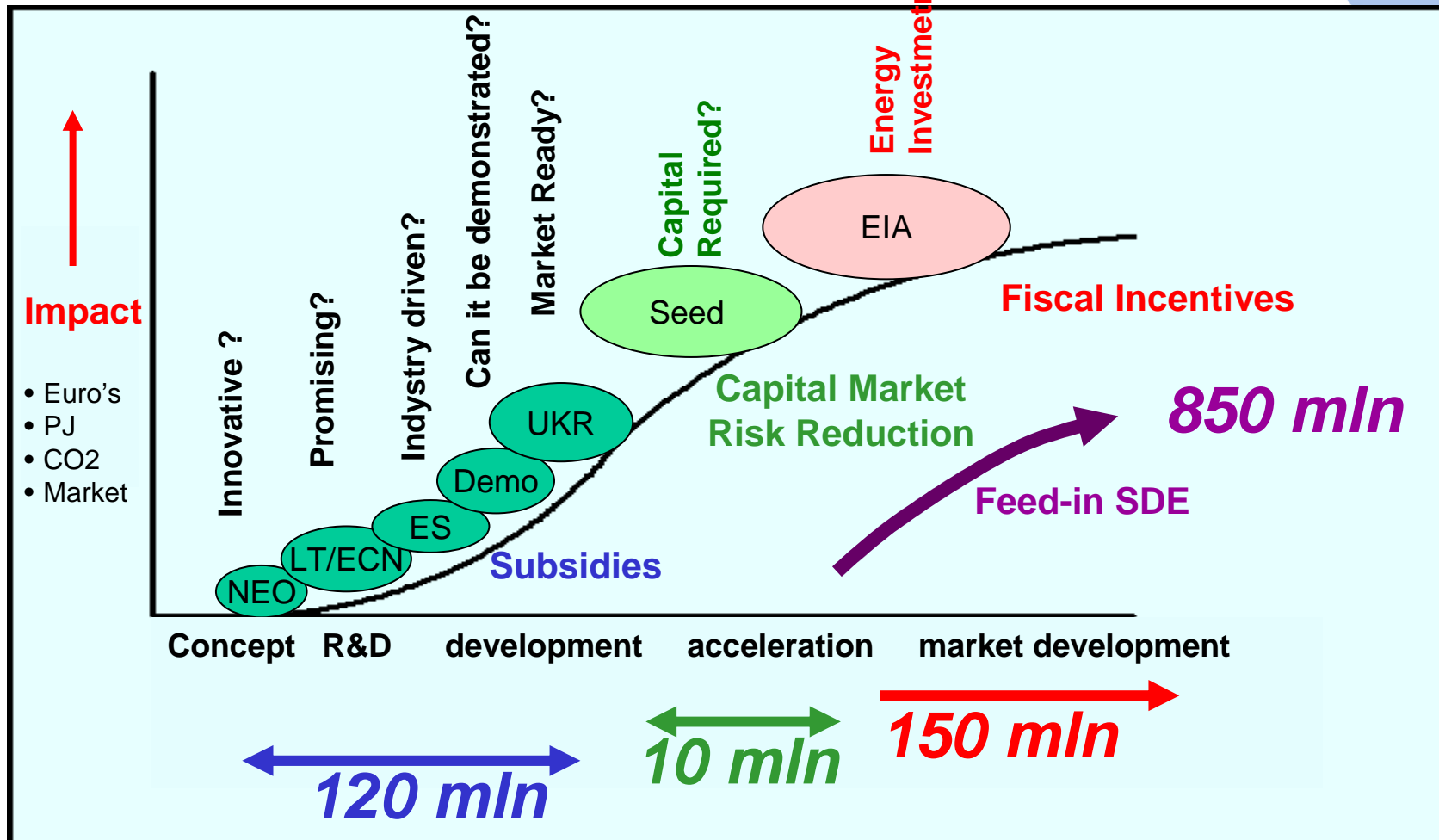
- Energietransitie
 - lange termijn
 - samenwerking overheid en markt
 - diverse platforms
 - Groen gas
 - Ketenefficiency
 - Groene grondstoffen
 - Duurzame mobiliteit
 - Duurzame elektriciteit
- Energie Onderzoek Strategie (EOS)





Energy Innovation Policy: 'Support the S'

Avg Annual Public Spending on a Range of Instruments



Vijf aandachtsgebieden

- Energie-efficiëntie in de industriële en agrarische sector
- Biomassa
- Nieuw Gas / Schoon Fossiel
- Gebouwde omgeving
- Opwekking en netten

Elk aandachtsgebied bevat aantal
speerpunten



Opwekking en Netten

- Speerpunten
 - Windconversie offshore
 - Elektriciteitstransport, voorzieningszekerheid, netinpassing en vermogenselektronica
 - Elektriciteitsconversie, power quality, custom power, converters, EMC



Energie Onderzoek Subsidie Lange Termijn

- Stimulering Energie Onderzoek voor de lange termijn
 - Meer dan 10 jaar van de marktintroductie af
 - Beperkte onderzoeksthema's
 - Primair technisch georiënteerd onderzoek
 - Tot max. 45% subsidie mogelijk voor niet-technisch onderzoek

Intermezzo



Sociaal-wetenschappelijk onderzoek in EOS

2004:

- EOS-programma geschreven vanuit technisch oogpunt
- Sociaal-wetenschappelijk onderzoek noodzaak voor ontwikkeling en implementatie van (nieuwe) technologie en voor ontwikkeling energiebeleid
- Micro/meso: alleen gekoppeld aan speerpunten in EOS
- Macro: NWO/SenterNovem stimuleringsprogramma: overstijgend bèta-gamma energieonderzoek

2006:

- Stimuleringsprogramma: te weinig op beleidsdoelen gericht
- EOS: veel te technisch gericht



Sociaal-wetenschappelijk onderzoek in EOS

2007: Advies Van Soest/Verbong (workshops)

- Micro/meso: alleen gekoppeld aan speerpunten in EOS
- Sociaal-wetenschappelijk onderzoek 'verplicht' in EOS
- EZ: neem meer initiatief en creëer ruimte voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek dat niet gekoppeld is aan specifieke technologie/speerpunt (macrostudies, innovatieprocessen)



Energie Onderzoek Subsidie Lange Termijn

- Stimulering Energie Onderzoek voor de lange termijn
 - Meer dan 10 jaar van de marktintroductie af
 - Beperkte onderzoeksthema's
 - Primair technisch georiënteerd onderzoek
 - Tot max. 45% mogelijk voor niet technisch onderzoek
 - Projecten met technische en niet-technische onderzoeksdelen hebben goede slaagkans bij de commissie
 - Integratie sociaal-wetenschappelijk onderzoek en technisch onderzoek is de sleutel tot succes!
- Nieuwe Tender voor LT sluit op donderdag 5 maart 2009
- Budget 10 miljoen

Energie Onderzoek Subsidie Lange Termijn

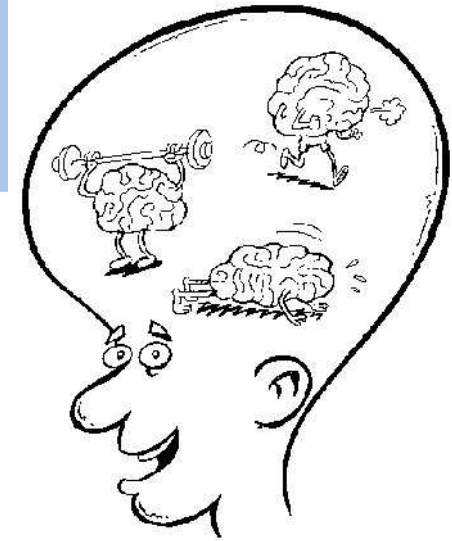
- Laatste jaren extra aandacht voor **aandeel sociaal-wetenschappelijk onderzoek**

| Tender | Aandeel ingediend (% van subsidievraag) | Aandeel gehonoreerd (% v. subsidiebudget) |
|----------|--|--|
| EOS-LT01 | 8 | 1 |
| EOS-LT02 | 4 | 4 |
| EOS-LT03 | 4 | 6 |
| EOS-LT04 | 4 | 3 |
| EOS-LT05 | 9 | 9 |
| EOS-LT06 | 4 | 8 |



**Wat voor bèta-gamma energieonderzoek
wordt door EOS ondersteund?**

Smart Agents



- TU/e (prof. dr. C.J.J. Midden), Univ. Maastricht en Stichting Smart Homes
- Doel: via domotica-achtige technieken het gedrag van mensen bestuderen en proberen te beïnvloeden om het e-verbruik in woonhuizen omlaag te brengen
- Inhoud onderzoek
 - ontwikkeling technische software component
 - bestudering van de gedragscomponent en gedragsveranderingen
- Kern is een intelligente gebruikersinterface

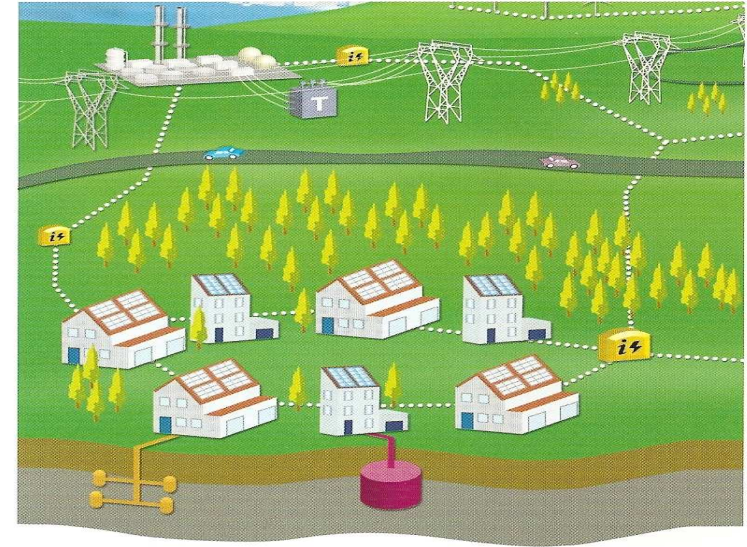


Opzet gebruikersprofielen woningen

- ECN, TNO, OTB
- Doel:
Ontwikkelen van een instrument om de relatie tussen het gedrag van de bewoner en de uiteindelijke energieprestatie in woningen inzichtelijk te maken. Dit met behulp van zgn. gebruikersprofielen.
- Inhoud:
 - Ontwikkelen simulatiemodellen
 - Analyse bewonersgedrag op aangeboden technische systemen

Afbeelding: ETP visie
SmartGrids 2006

SmartGrids

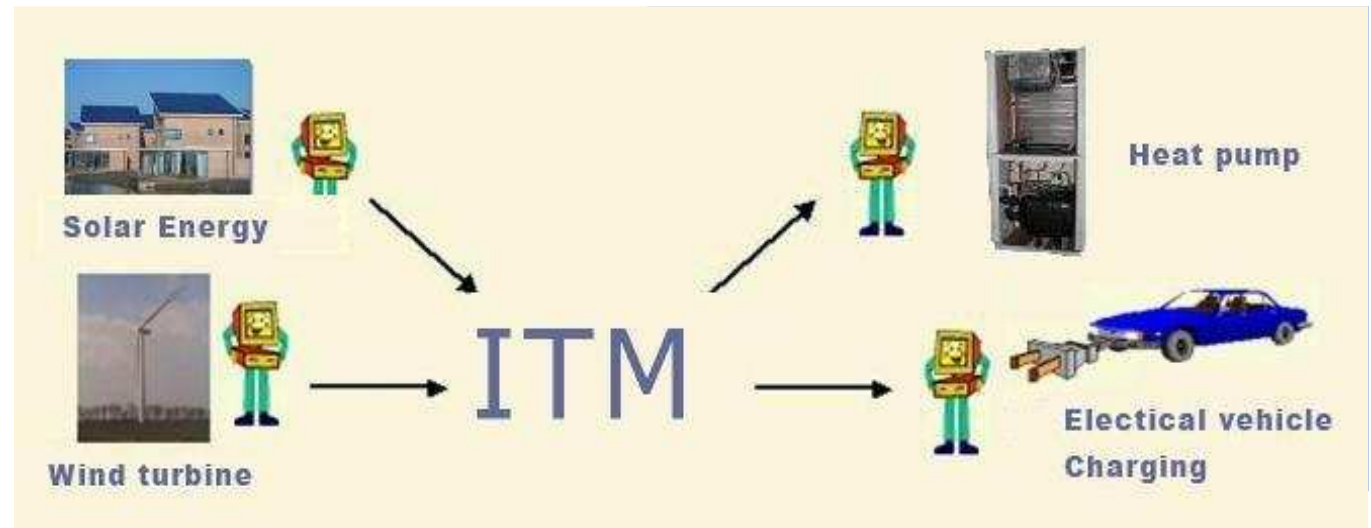


- Wat zijn dat? Dat bepalen we met elkaar.
- Netten spelen in op maatschappelijke vragen:
 - interactieve eindgebruiker
 - richtingen energiestromen en informatie: ↓ ↑ ↔
 - decentrale en duurzame opwekkers
 - flexibele tarieven
 - energiebesparing
 - vraagsturing
 - lokale clusters vraag, aanbod en opslag

TRANSITIE ROADMAP ENERGIE INFRASTRUCTUUR NEDERLAND - TREIN

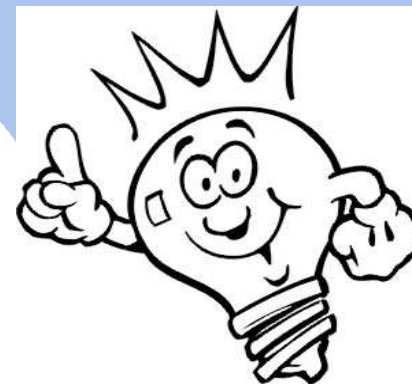


- TU/e (dr. ir. G. Verbong), KEMA, Gasunie, Liander (voorheen Continuon), CPB (Centraal Planbureau)
- Gereedschap transitie-experimenten.
- Integraal: technisch-economisch-maatschappelijk.
- β en γ brengen socio-economische inzichten \Rightarrow infrastructuur.



ITM, Intelligent elektriciteits Transport Management

- KEMA, Liander (voorheen Continuon), Enexis (voorheen Essent Netwerk), Stedin (voorheen Eneco Netbeheer), IWO, ECN.
- Klankbord: PDEV, Gemeente Amsterdam, EWEA, 4 bedrijven.
- Hoe stabiliseren elektrische voertuigen en warmtepompen met hun energiebuffer de elektriciteitsvoorziening?
- “Slim opladen” en/of voeding onderbreken = vraagsturing.
- Conditio sine qua non: maatschappelijke acceptatie.



Wat te doen bij een onderzoeks idee.....

- Veel verschillende subsidieregelingen in het energiegebied
- Voor uw gemak bij een idee vul het Projectidee formulier in

www.senternovem.nl/eos

- Een vrijblijvend vertrouwelijk advies van een adviseur van SenterNovem
- Meer informatie ☎ 030 214 7949

Tot slot:



- **Sociaal-economisch onderzoek kan in EOS-LT**
- Altijd combinatie van technisch en niet-technisch
- Gericht op speerpunten, toe- en inpassing nieuwe technieken
- Tender is geopend tot 5 maart 2009
- Max. 100% subsidie en 1.2 miljoen euro subsidie per project

